

مبانی، اصول و روش های اصلی

تعریف برنامه درسی و رویکرد درس آمادگی دفاعی

دفاع عامل و غیرعامل موضوع اصلی برنامه درسی آمادگی دفاعی است. برنامه درسی آمادگی دفاعی برای آموزش ها و مهارت هایی است که در برابر تهدیدها و تهاجمات نظامی و غیرنظامی (جنگ نرم، جنگ روانی و ...) دشمنان نظام و عناصر وابسته به آنها لازم و ضروری به نظر می رسد.

رویکرد عام برنامه های درسی آن

رویکرد، روح حاکم بر عناصر برنامه درسی و جهت گیری کلی برنامه را نشان می دهد. براین اساس، رویکرد عام برنامه درسی آمادگی دفاعی با بهره گیری از برنامه درسی ملی، فطرت گرایی توحیدی است؛ لذا برنامه درسی آمادگی دفاعی به گونه ای طراحی و سازماندهی می شود که فراگیران با تکیه بر فطرت الهی و درک موقعیت خود، تلاش کنند تا زمینه تحقق مراتبی از حیات طیبیه را در متن زندگی فردی و اجتماعی خویش مهیا سازند.

رویکرد خاص برنامه درسی آمادگی دفاعی

این رویکرد عبارت است از کسب بصیرت و تفکر دفاعی که در آن، موضوعات مربوط به فرهنگ و دانش دفاعی به دانش آموزان منتقل می شود، تا با ایجاد نگرش دفاعی مناسب و با تفکر، تعقل و ایمان به شناخت دفاعی لازم دست یابند تا بتوانند از سرزمین و باورهای اعتقادی خود و جامعه شان در میدان عمل دفاع نمایند.

اصول حاکم بر تدوین اهداف برنامه درسی آمادگی دفاعی

- ۱- توجه به اصول، معیارها و ارزش های مکتب رهایی بخش اسلام و تقویت هویت ملی فراگیران
- ۲- توجه به تهدیدها و نیازهای دفاعی امروز و فردای جامعه اسلامی
- ۳- توجه به نیازهای فطری، روحی و جسمی فراگیران و امکان دسترسی و تحقق اهداف
- ۴- توجه به ابعاد پنج گانه الگوی هدف گذاری برنامه درسی ملی شامل تفکر و تعقل، ایمان و باور، علم، عمل و اخلاق در چهار عرصه ارتباط با خود، خدا، خلق و خلقت. گفتنی است که این چهار عرصه به حیطه های یادگیری وسعت و عمق معنوی و شایسته می بخشد.
- ۵- توجه به الگوسازی و بهره برداری از معارف و حماسه های ماندگار دوران دفاع مقدس.

اصول حاکم بر انتخاب محتوای برنامه درسی آمادگی دفاعی

- ۱- مهم بودن موضوعات درسی و جذاب بودن مطالب
- ۲- توجه به نیازهای امروز و چشم انداز آینده جامعه در زمینه های دفاعی
- ۳- قابلیت یادگیری مطالب و توجه به توانایی های ذهنی و علاقه فراگیران
- ۴- توجه به اعتبار علمی مطالب، به روز بودن و مفید و سودمند بودن آن برای فراگیران
- ۵- هماهنگ بودن موضوعات با تحولات دنیای امروز در ارتباط با تهدیدها و مخاطرات طبیعی و انسانی
- ۶- مشارکت فعال دانش آموزان در بسط و تبیین محتوا
- ۷- توجه به تفاوت های جنسیتی، اقلیمی و محیطی دانش آموزان.

مبانی نظری و مبانی اصلی برنامه درسی آمادگی دفاعی

فطری بودن دفاع در انسان، واجب بودن دفاع در اسلام، اصل انتظار، ولایت محوری، و سیاست های دفاعی نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران، مبانی نظری درس آمادگی دفاعی اند که در این ارتباط از منابع زیر می توان استفاده کرد :

الف) آیات نورانی و هدایت بخش قرآن مجید و سنت و سیره پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم و ائمه اطهار علیهم السلام (قرآن و عترت)

- ب) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران
- پ) اندیشه های داهیانه حضرت امام خمینی رحمه الله علیه و مقام معظم رهبری
- ت) اسناد فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی، تحول بنیادین در آموزش و پرورش و برنامه درسی ملی
- ث) دستاوردهای انقلاب اسلامی و دوران دفاع مقدس
- ج) ماده ۶۴ قانون مقررات استخدامی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی (مصوب مجلس شورای اسلامی).
- چ) آئین نامه اجرایی درس آمادگی دفاعی مصوب هیأت وزیران (سال ۱۳۹۱)

اهداف تفصیلی برنامه درسی آمادگی دفاعی در دوره راهنمایی

این اهداف براساس پنج عنصر الگوی هدف گذاری برنامه درسی ملی (نقشه کلان و سند بالادستی برنامه های درسی) تنظیم شده است. که عبارت اند از : الف) تفکر، ب) ایمان و باور، پ) علم و معرفت، ت) عمل، ث) اخلاق.

الف) تفکر :

- ۱- تأمل و تفکر در هویت دینی و ملی خویش
- ۲- تأمل در توانمندی های دفاعی خود و جامعه در برابر دشمنان
- ۳- تأمل و تفکر نسبت به دوستان و دشمنان واقعی مردم و کشور
- ۴- تأمل و تفکر در عوامل یاری و کمک خداوند نسبت به مؤمنان در برابر ستمگران
- ۵- تأمل و تفکر در راه ها و شیوه های استفاده از محیط طبیعی به منظور دفاع در برابر متجاوزان
- ۶- تأمل و تفکر درباره عوامل موفقیت و پیروزی جمهوری اسلامی در برابر سلطه گران
- ۷- بصیرت، تفکر و تعقل پیرامون جنگ نرم دشمنان و شناخت فتنه ها و شیوه های آنان و یافتن راه مقابله با آن
- ۸- تأمل و تفکر درباره ویژگی ها و عملکرد اسوه ها و الگوهای دوران دفاع مقدس.

ب) ایمان و باور :

- ۱- ایمان و باورمندی به یاری و نصرت خداوند از مؤمنان
- ۲- داشتن اعتقاد و ایمان به هویت دینی و ملی خویش
- ۳- باورمندی به ضرورت نقش آحاد ملت ایران (مردان، زنان، جوانان و ...) در دفاع از اصول و ارزش‌های جامعه
- ۴- داشتن ایمان به توانمندی‌های دفاعی جامعه در برابر متجاوزان
- ۵- باورمندی به ضرورت مقاومت در برابر دشمنان
- ۶- باورمندی به وجود موانع مختلف از طرف دشمنان برای جلوگیری از پیشرفت کشور و توکل بر خدا برای غلبه بر آن
- ۷- ایمان و باورمندی به اهداف مقدس شهدا و ایثارگران در دفاع هوشمندانه از اسلام و میهن اسلامی و علاقه‌مندی به پاسداری از این میراث ارزشمند
- ۸- علاقه‌مندی به فعالیت در بسیج برای تحقق اهداف آرمانی امام و رهبری.

پ) علم و معرفت :

- ۱- آشنایی با شیوه‌های تبلیغاتی و جنگ نرم و روانی دشمنان و شناخت راه‌های مقابله با آن
- ۲- آشنایی و شناخت راه‌های حفظ استقلال و تمامیت ارضی کشور
- ۳- شناخت انواع تهدیدها نسبت به مردم و کشور در دنیای امروز
- ۴- آشنایی با شرایط و موقعیت کشور در دوران دفاع مقدس و شناخت عوامل پیروزی ایران در جنگ تحمیلی
- ۵- آشنایی با مبانی و مفاهیم پایه آمادگی دفاعی و پدافند غیرعامل
- ۶- آشنایی با نقش رهبری و وظایف فرماندهی کل قوا در هدایت جامعه
- ۷- آشنایی با وظایف و فعالیت‌های نهاد بسیج در دوران دفاع مقدس و پس از آن
- ۸- آشنایی با مبارزات و حماسه‌های مردان مبارز و زنان قهرمان
- ۹- آشنایی با روش‌های مقابله با مخاطرات طبیعی و انسانی.

ت) عمل :

- ۱- دفاع از اعتقادات و ارزش‌های دینی و ملی جامعه
- ۲- آمادگی دفاع از سرزمین ایران در صورت تجاوز دشمنان
- ۳- اُسوه و الگو قرار دادن مردان و زنان مجاهد از صدر اسلام تا زمان پیروزی انقلاب اسلامی و دوران دفاع مقدس
- ۴- کسب مهارت برای مقابله با مخاطرات طبیعی و غیرطبیعی
- ۵- عمل به تکالیف مشخص شده از سوی خداوند برای بندگان خود در برابر سلطه‌گران و متجاوزان
- ۶- فعالیت مؤثر در بسیج دانش‌آموزی و محل زندگی
- ۷- توانایی انجام اصول پدافند غیرعامل (در حد امکان)
- ۸- الگو قرار دادن مردان مبارز و زنان قهرمان در طول زندگی خود
- ۹- پیروی از ولایت و رهبری برای تحقق آرمان‌های نظام جمهوری اسلامی ایران.

ث) اخلاق :

- ۱- پرورش روحیه برادری و اتحاد اسلامی و حساس بودن نسبت به سرنوشت کلیه مسلمانان
- ۲- تقویت روحیه سلحشوری، شجاعت و اعتماد به نفس
- ۳- نفی هر گونه ستمگری، ستم کشی، سلطه گری و سلطه پذیری
- ۴- داشتن روحیه انسان دوستی و علاقه مندی برای خدمت به مردم
- ۵- تقویت روحیه صبر و مقاومت در برابر سختی ها و مشکلات
- ۶- پاسداری از میراث معنوی و اخلاق رزمندگان اسلام
- ۷- افزایش روحیه خدمت به خلق با الهام از آموزه های قرآن و عترت
- ۸- الگو شدن برای دیگران در چارچوب ارزش های اخلاقی و معنوی.

مفاهیم اساسی برنامه درسی آمادگی دفاعی دوره راهنمایی

۱- ولایت و رهبری	۲- امنیت	۳- تهاجم
۴- تهدید	۵- مقاومت و پایداری	۶- انقلاب اسلامی
۷- دفاع	۸- دفاع مقدس	۹- صلح
۱۰- استقلال	۱۱- بسیج	۱۲- انتظار، ظهور و فرج حضرت مهدی (عج)
۱۳- جهاد	۱۴- ایثار	۱۵- شهادت
۱۶- جنگ ها (سخت و نرم)	۱۷- پدافند غیرعامل	۱۸- مردان مبارز
۱۹- زنان قهرمان	۲۰- امر به معروف و نهی از منکر	۲۱- صف جمع
۲۲- جنگ افزار شناسی	۲۳- مخاطرات طبیعی (زلزله)	۲۴- مین (۵ استان آلوده به مین).

روش ها (راهنبردهای) یاددهی - یادگیری

تعریف : روش های یادگیری، تصمیمات و اقداماتی است که براساس مبانی، اصول و اهداف برنامه و دلالت های گوناگون تربیت (۱) اعتقادی ۲- عبادی و اخلاقی ۳- اجتماعی و سیاسی ۴- زیستی و بدنی ۵- زیباشناختی و هنری ۶- اقتصادی و حرفه ای ۷- علمی و فناوری (فناورانه) اتخاذ می شود تا اهداف عناصر پنج گانه برنامه های درسی و تربیتی (۱) تفکر و تعقل ۲- ایمان و باور ۳- علم و معرفت ۴- عمل ۵- اخلاق) تحقق یابد.

بدیهی است که تحقق این اهداف، مستلزم تعامل و همکاری بین اجزای مؤثر در فرایند یادگیری و براساس طرح پیش بینی شده است.

اجزای مؤثر در یادگیری :

- ۱- معلم (مربی)
  - ۲- دانش آموز (مترتی)
  - ۳- برنامه درسی
  - ۴- محیط یادگیری؛
- در ادامه به دو جزء مؤثر معلم و دانش آموز (مربی و مترتی) می پردازیم :

۱- معلم (مرتبی)

- ۱-۱- معلم و مربی الگو و أسوة اخلاقی، معنوی و عملی مرتبی (دانش آموز) است.
- ۱-۲- معلم و مرتبی نقش راهنما و راهبری یادگیری را برعهده دارد و مرتبیان را با منابع یادگیری آشنا می کند.
- ۱-۳- معلم و مرتبی زمینه ساز رشد عقلانی، ایمانی، علمی، عملی و اخلاقی مرتبیان است.
- ۱-۴- معلم متناسب با نیازها و شرایط یادگیری، توانایی انتخاب و طراحی فعالیت های مناسب را دارد.
- ۱-۵- معلم و مرتبی موانع یادگیری دانش آموزان را می شناسد و با طراحی فعالیت های مناسب برای رفع آنها اقدام می کند.
- ۱-۶- معلم و مرتبی، خود یادگیرنده مادام العمر است.
- ۱-۷- معلم و مرتبی یک پژوهشگر آموزشی و پرورشی است.
- ۱-۸- هر معلم و مرتبی از جایگاه خاص خود، آفریننده راهبردهای نوین یاددهی - یادگیری است.
- ۱-۹- معلم و مرتبی عامل ایجاد کننده انگیزه یادگیری در مرتبیان است.

۲- مرتبی (دانش آموز)

- ۲-۱- در فرایند یاددهی - یادگیری اراده و انگیزه یادگیرنده نقش اساسی در ارتقای یادگیری دارد.
- ۲-۲- مرتبی تابع بی چون و چرا و مقهور محیط یادگیری نیست؛ بلکه او آزادی و فرصت تصمیم گیری دارد و می تواند رابطه تعاملی با محیط یادگیری برقرار کند، نه آنکه در همه موارد برای وی تصمیم گیری شود.
- ۲-۳- مرتبی در فرایند یاددهی - یادگیری و توسعه دانش ها، مهارت ها و نگرش ها و انگیزه های خویش به لحاظ ذاتی نقش فعال دارد.
- ۲-۴- مرتبی قابلیت ها، تجربیات و ظرفیت های گوناگون دارد.
- ۲-۵- مرتبیان به لحاظ یادگیری متفاوت اند.

برخی از اقدامات برای تنوع بخشی به روش های یاددهی - یادگیری در درس آمادگی دفاعی

- ۱- تنوع بخشیدن به محیط یادگیری (کلاس درس - حیاط مدرسه - نمازخانه - کتابخانه - پایگاه بسیج محل - پادگان - نمایشگاه - موزه - کانون - اردو - بازدید - گلزار شهدا - منازل شهدا و جانبازان - عیادت از جانبازان در بیمارستان ها و مراکز خاص آنان - دعوت از متخصصان و رزمندگان برای حضور در مدرسه و کلاس درس - نمایش فیلم در مدرسه یا رفتن به سینما و سالن نمایش و ...)
- ۲- ایجاد نشاط و شادابی در کلاس، با بهره گیری از شیوه فعال و مشارکتی، تنوع در برنامه ها، چیدمان متفاوت کلاس، استفاده از رسانه ها، طراحی فعالیت های میدانی، مسابقات مختلف و ...
- ۳- ایجاد تنوع و کیفیت بخشی به ارزشیابی به واسطه تنوع در ابزارها و روش های گردآوری اطلاعات
- ۴- همکاری و ارتباط با سایر دبیران و مربیان به خصوص در دروس تربیت بدنی، دینی، ادبیات فارسی، مطالعات اجتماعی (تاریخ، جغرافی و اجتماعی) و مرتبی پرورشی مدرسه و انجام برخی از برنامه ها به صورت تلفیقی با سایر دروس، به منظور بهره گیری از ظرفیت های علم میان رشته ای
- ۵- بهره گیری از نشریات رشد، مجلات و کتاب های مناسب، سایت های اطلاع رسانی مرتبط و مفید برای معلم و مرتبی و دانش آموزان
- ۶- با الهام از جمله آموزنده «كُلُّ يَوْمٍ عَاشُورَا وَ كُلُّ أَرْضٍ كَرْبَلَا» دانش آموزان را نسبت به مسائل و پدیده های معاصر بصیر و هوشیار سازیم.

- ۷- اهمیت دادن به آداب و مهارت‌های زندگی فردی، بین فردی و اجتماعی به منظور زندگی سالم و موفق و مواجهه صحیح با چالش‌های زندگی
- ۸- سپردن پروژه‌ها و تحقیقات فردی و گروهی به دانش‌آموزان و راهنمایی و تمهید امکانات لازم به منظور موفقیت آنان و تشکیل نمایشگاه آثار دانش‌آموزان
- ۹- اهمیت دادن به صلاحیت‌ها و یادگیری‌های مشترک که خروجی‌های آموزش و پرورش باید واجد آن باشند :

عناصر	صلاحیت‌ها و یادگیری‌های مشترک
تفکر و تعقل	تخیل، حل مسئله، تفکر انتقادی، ابداع و خلق، تفکر سیستمی، پرسشگری، کاوشگری، هدایت مشاهدات، تحلیل، قضاوت براساس شواهد، تصمیم‌گیری، قضاوت براساس نظام معیار (تعقل)، تأمل در خود، خودارزشیابی
ایمان و باور	نگرش توحیدی، کرامت و قدرت اراده و انتخاب انسان، ارزشمندی تفکر و تعقل، ارزشمندی مخلوقات، هدفمندی خلقت، ارزشمندی علم و علم‌جویی، ارزشمندی نهاد خانواده، وطن‌دوستی
علم	کشف جهان به عنوان فعل خداوند، خودآگاهی، فرهنگ و هویت
کار و عمل و مجاهدت	یادگیری مستمر، خودمدیریتی، انجام واجبات و ترک محرمات، مشارکت، همیاری، مهارت کار با دیگران، مهارت‌های ارتباطی، مهارت رهبری، مطالعه و پژوهش، استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات، تولید محصول
اخلاق و آداب	حفظ و پالایش انگیزه‌ها (نیت)، خودپایی و خودپالایی، پشتکار، اعتمادبه نفس، مسئولیت‌پذیری، انعطاف، اخلاق حرفه‌ای، نظم و قانون‌مداری، صدق، صبر، عدالت‌خواهی و حق‌طلبی، حسن خلق، احسان و رأفت، قناعت، استقامت و حیا

یادگیری فعال

رویکرد اساسی در آموزش درس آمادگی دفاعی، استفاده از شیوه‌های فعال است. در این رویکرد، فرصت‌های متنوعی تدارک دیده می‌شود تا در جریان آن، دانش‌آموزان بتوانند با برنامه درسی، معلم و دانش‌آموزان دیگر تعامل داشته باشند. اساس یادگیری فعال بر تعامل هرچه بیشتر یادگیرندگان است و محیط کلاس و مدرسه، امکانات و سایر شرایط باید در راستای تحقق این رویکرد قرار گیرد. یادگیری فعال بر محورهای زیر شکل می‌گیرد :

۱- **گفت‌وگو با خود :** زمانی است که یادگیرنده، افکار خود را درباره یک موضوع بیان می‌کند، مانند اینکه درباره موضوع چه فکری می‌کند، چه فکری باید بکند یا درباره این موضوع چه احساسی دارد. این کار، تفکر با خود است. دانش‌آموزان با بیان موضوع درسی یا فعالیتی که انجام داده‌اند یا در حال انجام دادن آن هستند، یادگیری خود را توصیف می‌کنند.

نوشتن چند سطر یادداشت درباره کارهایی که در کلاس یا خانه درباره این موضوع انجام داده است و درست کردن یک پوشه کار درباره مجموعه‌ای از کارها که به صورت فردی یا گروهی انجام گرفته است، از نتایج عملی گفت‌وگو با خود (تفکر) است.

۲- **گفت‌وگو با دیگران :** گفت‌وگو با دیگران ممکن است به اشکال گوناگون بروز کند. در شیوه تدریس سنتی، هنگامی که دانش‌آموزان کتاب درسی را می‌خوانند یا به سخنرانی گوش می‌دهند، در حقیقت به صحبت معلم یا نویسنده کتاب، گوش داده‌اند؛ اما این امر یک گفت‌وگوی ناقص تلقی می‌شود؛ زیرا در این شیوه گفت‌وگو، جای گوینده و شنونده عوض نمی‌شود و فقط یک نفر شنونده و نفر دیگر گوینده است. تحرک و فعالیت در یک گفت‌وگو، زمانی اتفاق می‌افتد که اعضای گروه (کلاس) به شدت درباره یک موضوع درگیر بحث شوند؛ در این صورت، فرصت خواهند داشت که هم‌نظر خود را برای دیگران بازگو کنند و هم به‌طور متقابل از نظر سایرین بهره‌مند شوند.

گاهی اوقات، معلمان می‌توانند از شیوه‌های خلاقانه‌ای، برای درگیر کردن دانش‌آموزان در موقعیت‌هایی غیر از کلاس درس یا افرادی غیر از دانش‌آموزان، استفاده کنند؛ برای مثال، دعوت از ایثارگران و رزمندگان دفاع مقدس یا صاحبان حرفه‌ها و مشاغل و کارشناسان در یک رشته و موضوع می‌تواند امکان مناسبی برای جذب دانش‌آموزان به مشارکت در بحث و تعامل با سایرین فراهم کند. اشکال گفت‌وگو به صورت گفت‌وگوی چهره‌به‌چهره یا رودررو، گفت‌وگو به صورت نوشتاری، یا پست الکترونیک است.

۳- مشاهده : «مشاهده» به معنای جمع‌آوری اطلاعات با استفاده از حواس پنج‌گانه (بینایی، شنوایی، بویایی، چشایی و لامسه) است.

در مشاهده، یادگیرنده به فردی که در زمینه یادگیری کاری انجام می‌دهد، نگاه می‌کند یا به صحبت‌های او گوش می‌دهد؛ مانند اینکه دانش‌آموز هنگام انجام یک آزمایش به فعالیت معلم نگاه کند یا به سخنان او گوش بدهد. همچنین گوش دادن به صحبت افراد حرفه‌ای در یک شغل یا مشاهده مستقیم پدیده‌ها (طبیعی، اجتماعی و فرهنگی) از مثال‌های دیگر است. عمل مشاهده ممکن است مستقیم یا غیرمستقیم (با واسطه) صورت بگیرد. مشاهده مستقیم به این معناست که یادگیرنده یک اتفاق واقعی را به طور مستقیم و بدون واسطه مشاهده کند؛ مثلاً برای مشاهده عملیات رزمی، فرد باید به جبهه‌های جنگ یا محل انجام مانورهای نظامی برود.

مشاهده غیرمستقیم مشاهده‌ای است که در یک موقعیت مشابه با موقعیت واقعی صورت بگیرد. مشاهده غیرمستقیم عملیات رزمی به دو صورت امکان‌پذیر است :

۱- تماشای فیلمی با موضوع جنگی یا خواندن یک داستان درباره جنگ

۲- مطالعه خاطرات کسانی که آن شرایط را از نزدیک دیده‌اند.

۴- انجام دادن : در این فعالیت یادگیرنده به طور واقعی درگیر انجام کاری می‌شود. طراحی پناهگاه، مدیریت و اداره یک گروه، طراحی و انجام یک آزمایش، نوشتن خلاصه یا چکیده‌ای از نوشته و کار پژوهشی، مثال‌هایی از انجام کار است.

انجام دادن ممکن است مستقیم یا غیرمستقیم باشد، اگر امکان اجرای فعالیتی همان‌طور که در زندگی معمولی اتفاق می‌افتد در کلاس درس امکان داشته باشد، می‌توان آن فعالیت را در کلاس درس انجام داد؛ برای مثال، می‌توان آموزش مقابله و پناه‌گیری در برابر زلزله را در مدرسه و کلاس به طور مستقیم اجرا کرد. اما اجرای عملی پدافند غیرعامل، به محیط مناسب نیاز دارد و باید در فضای واقعی یا شبیه‌سازی شده اجرا شود؛ برای مثال، مطالعه موردی درباره یک موضوع پژوهشی، شبیه‌سازی یک موقعیت فرضی که دسترسی به آن در موقعیت واقعی امکان‌پذیر نیست یا در صورت امکان‌پذیر بودن، هزینه بر یا خطرناک است، از روش‌های درگیر شدن دانش‌آموزان به شیوه غیرمستقیم است.

توصیه‌هایی برای به کارگیری روش یادگیری فعال

اگر معلم بخواهد از روش‌های یادگیری فعال در تدریس خود سود ببرد، چه باید بکند؟

توصیه اول : بسط دادن تجربیات یادگیری : تدریس‌های سنتی کمابیش ترکیبی از خواندن یک متن و گوش دادن به سخنرانی و گفت‌وگویی محدود با دیگران است.

برای کاربرد اشکال فعال گفت‌وگو با دیگران و سبک‌های یادگیری، راهبردهای زیر قابل اعمال است :

– تشکیل گروه‌های کوچک از دانش‌آموزان و واداشتن آنها به اخذ تصمیم یا پاسخ به سؤالات متناوب؛

– یافتن راه‌هایی برای درگیر کردن دانش‌آموزان در یک گفت‌وگوی واقعی با افرادی غیر از هم‌کلاسی‌ها که درباره موضوع

درسی آگاهی دارند؛

– واداشتن دانش‌آموزان برای تهیه دفتر یادداشت یا ساخت پوشه یادگیری درباره تفکر، یادگیری، احساسات و ...؛

— یافتن راه‌هایی برای کمک به دانش‌آموزان برای مشاهده (مستقیم یا با واسطه) موضوع یا فعالیتی که آنها سعی در یادگیری آن دارند.

— یافتن راه‌هایی که به دانش‌آموزان فرصت می‌دهد تا محتوای درسی را به واقعیات جامعه که خود به آن نیاز دارند، منطبق سازند (مستقیم، با واسطه، مطالعات موردی، شبیه‌سازی و ایفای نقش).

توصیه دوم: سنجیدن مزایای هر یک از روش‌ها: هر یک از روش‌های یادگیری، ارزش خاص خود را دارد. فقط باید به تنوع آنها اضافه کنید تا برای یادگیرندگان جالب و جذاب باشد؛ این موضوع موجب می‌شود تا یادگیری افزایش یابد؛ به همین ترتیب، اگر فعالیت‌ها به صورت تعاملی اجرا شوند، ارزش مضاعفی پیدا می‌کنند.

برای مثال، اگر دانش‌آموز تفکرات خود را درباره یک موضوع بنویسد (گفت‌وگو با خود) و قبل از آن، درباره موضوع در یک بحث گروهی درگیر شود (گفت‌وگو با دیگران)، فعالیت دانش‌آموز در آن بیشتر و یادگیری عمیق‌تر می‌شود. اگر دو کار را با هم انجام دهند و بعد از آن به مشاهده عمل درباره آن موضوع بپردازند (مشاهده)، درگیر شدن در موضوع یادگیری بیشتر می‌شود. در نهایت، اینکه اگر دانش‌آموز درگیر یک فرایند عملی شود؛ یعنی اینکه به انجام کار عملی درباره موضوع یادگیری وادار شود (انجام دادن)، آنها درباره آنچه باید انجام دهند و آنچه در جریان یادگیری باید به انجام برسانند، احساس بهتری خواهند داشت.

در نهایت، اگر بعد از انجام دادن یک کار، یادگیرندگان فرایند تجربه شده را به وسیله نوشتن درباره آن (گفت‌وگو با خود) یا بحث درباره آن (گفت‌وگو با دیگران) مرور کنند، این امر به بیش‌آینده آنها می‌افزاید. تنظیم این گونه فعالیت‌های یاددهی — یادگیری بین معلم و دانش‌آموز به افزایش نیروی تعامل می‌انجامد.

در مقابل، هواداران یادگیری مسئله مدار پیشنهاد می‌کنند که معلم، یک مسئله واقعی برای دانش‌آموزان طرح کند و دانش‌آموزان را وادار کند که با یکدیگر، درباره پیدا کردن بهترین راه حل مسئله، مشورت کنند (گفت‌وگو با دیگران).

توصیه سوم: ایجاد تعامل منطقی بین تجربه و گفت‌وگو: معلم باید بین فعالیت‌ها تعادل منطقی ایجاد کند. اگر بتواند این تعادل را به گونه‌ای برقرار کند که دانش‌آموزان ضمن کسب تجربیات غنی در یک گفت‌وگوی عمیق درگیر شوند، احتمال یادگیری معنادار را برای دانش‌آموزان افزایش می‌دهد.

ارزشیابی پیشرفت تحصیلی

این نوع ارزشیابی عبارت است از اندازه‌گیری میزان تغییرات انجام شده در یادگیری و قضاوت در مورد عملکرد یادگیرندگان به منظور تصمیم‌گیری درباره ارتقای دانش‌آموزان و کسب اطمینان از اینکه آیا فعالیت‌های آموزشی معلم و کوشش‌های دانش‌آموزان به نتایج مطلوب انجامیده است یا خیر؟

در ارزشیابی از راهبردهای متفاوت شامل ارزشیابی تشخیصی، ارزشیابی تکوینی، ارزشیابی مجموعی (پایانی) و با استفاده از شیوه‌های گوناگون مانند شیوه‌های کتبی، شفاهی، عملی، خودارزشیابی و ارزشیابی توسط همتایان و ابزارهای مختلف مانند انواع آزمون‌های کتبی، شفاهی، عملی، سیاهه قضاوت شخصی، نظرات شفاهی همتایان، سیاهه مشاهده رفتار معلم و سیاهه نگرش سنج استفاده شود.

نکات مهم در ارزشیابی پیشرفت تحصیلی

۱- ارزشیابی پیشرفت تحصیلی با توجه به عناصر تفکر، ایمان، علم، عمل و اخلاق صورت می‌گیرد و نتایج آن به صورت کمی و کیفی ارائه می‌شود.

- ۲- در جریان ارزشیابی فرایند پیشرفت یادگیری و نتیجه یادگیری مورد ارزشیابی قرار می گیرد.
- ۳- ارزشیابی پیشرفت تحصیلی باید با استفاده از منابع مختلف اعم از اسناد روایتی، اسناد دوره ای، اسناد مشاهده ای، اسناد عملکردی و ... انجام شود.
- ۴- ارزشیابی پیشرفت تحصیلی فرایندی مشارکتی است که با کمک مرتبی، مترتی، اولیای مدرسه یا ارزشیابان بیرونی انجام می شود.
- ۵- ارزشیابی پیشرفت تحصیلی با توجه به حفظ شأن و کرامت انسانی یادگیرنده در نظام آموزش و پرورش انجام می شود.
- ۶- نتایج پیشرفت تحصیلی، مرتبی را به کشف توانایی ها، ضعف ها و قابلیت های خود رهنمون می سازد.
- ۷- ارزشیابی پیشرفت تحصیلی، به تفاوت های مترتبان، اعم از فردی، فرهنگی، زبانی، قومی، مذهبی، جنسیتی و غیره توجه می کند.
- ۸- ارزشیابی پیشرفت تحصیلی باید به عنوان بخش جدایی ناپذیر از فرایند یاددهی - یادگیری تلقی شود.
- ۹- نتایج ارزشیابی باید به رشد حرفه ای معلم و مرتبی و بهبود برنامه درسی منجر شود.
- ۱۰- مترتبان در طی دوره تحصیلی باید تشویق شوند تا شخصاً به ارزشیابی از یادگیری های خود اقدام کنند.
- ۱۱- ارزشیابی باید به گونه ای انجام شود که موجب ناامیدی، ترس و اضطراب در مترتبان نشود.
- ۱۲- نتایج ارزشیابی باید به تصمیم گیری برای تدارک برنامه های اصلاحی - ترمیمی یا غنی سازی یادگیری منجر شود.
- ۱۳- ارزشیابی پیشرفت تحصیلی باید با توجه به قدرت درک و فهم یادگیرندگان و نیز قدرت بدنی آنان انجام شود.
- ۱۴- شناسایی و کاهش موانع یادگیری یکی از اهداف ارزشیابی پیشرفت تحصیلی است.

روش های اندازه گیری و ارزشیابی پیشرفت تحصیلی

روش های ارزشیابی پیشرفت تحصیلی را می توان براساس دیدگاه و اهداف آنها به دو دسته عمده تقسیم کرد :

الف) سنجش و ارزشیابی با رویکرد سنتی

ب) سنجش و ارزشیابی با دیدگاه رشدگرا

الف) سنجش و ارزشیابی با رویکرد سنتی : این نوع سنجش برآزمون های جزئی نگر متکی است که جنبه یا جنبه های محدودی از آموخته های دانش آموزان را دربر می گیرد. ویژگی اصلی این ارزشیابی ها این است که منحصراً بر سنجش دانش آموز تأکید دارد و به دانش آموز فرصت ارزشیابی از خود و دریافت بازخورد از معلم داده نمی شود. در این نوع آزمون ها معلم معمولاً تعداد پاسخ های صحیح دانش آموزان را اندازه گیری می کند و کیفیت عملکرد او نادیده گرفته می شود. در آزمون های سنتی، طرح پرسش هایی که به دانش آموزان اجازه ارائه نظرها و دیدگاه های متفاوت را بدهد، فراموش می شود.

برخی از روش های ارزشیابی از آموخته ها

الف) فهرست مشاهدات : در این روش، معلم با مشاهده دانش آموزان و تنظیم فهرست مناسب، میزان آموخته های دانش آموزان در حیطه های مختلف (تفکر، ایمان و باور، علم، عمل و اخلاق) را یادداشت و در مورد آن قضاوت می کند.

ب) پروژه دانش آموزی : به فعالیت هایی گفته می شود که براساس اهداف برنامه درسی طراحی می شود و دانش آموزان به طور انفرادی یا گروهی آن را انجام می دهند؛ برای مثال، می توان به برخی از فعالیت های دانش آموزی در درس آمادگی دفاعی اشاره کرد : جمع آوری اطلاعات در مورد یک واقعه تاریخی مربوط به دفاع مقدس، تحقیق در مورد شخصیت یکی از زنان قهرمان یا یکی از

مردان مبارز، بررسی مصادیق جنگ نرم و جنگ روانی دشمنان، توصیف مزایا و معایب یک روش دفاعی در مقایسه با دیگر روش‌ها، شناسایی روش‌های مؤثر در انجام یک عمل و پیشنهاد بهترین شیوه.

پ) ارزشیابی پوشه کار: پوشه کار، مجموعه‌ای از کارهای دانش‌آموز است که با کنار هم گذاشتن آنها می‌توان نسبت به روند پیشرفت تحصیلی دانش‌آموز یا عدم آن به درک بهتری رسید. محتویات پوشه کار شامل منتخب فعالیت‌های ثبت شده دانش‌آموز، گزارش‌های معلم درباره دانش‌آموز، کارهای علمی و پروژه‌های دانش‌آموز است.

ت) آزمون‌های عملکردی: آزمون‌های عملکردی، دسته‌ای از آزمون‌هایی که عملکرد مورد انتظار دانش‌آموز را در یک موقعیت حقیقی یا موقعیت شبه حقیقی اندازه‌گیری می‌کنند. انواع آزمون‌های عملکردی عبارت‌اند از: عملکردی کتبی، آزمون شناسایی، عملکرد در موقعیت شبیه‌سازی شده و آزمون نمونه کار.

ارزشیابی از حیطة نگرشی

ارزشیابی پیشرفت تحصیلی در درس آمادگی دفاعی باید به گونه‌ای انجام شود که طی آن نگرش دانش‌آموزان نیز مورد سنجش قرار گیرد. برخی از مصادیق این حیطة (عاطفی - نگرشی) عبارت‌اند از:

۱- توجه کردن به ارزش‌ها

۲- اهمیت دادن به ارزش‌ها

۳- علاقه‌مند شدن نسبت به ارزش‌ها

۴- درونی شدن ارزش‌ها.

دبیران و مربیان محترم درس آمادگی دفاعی برای تحقق موارد فوق می‌توانند با بهره‌گیری از تصاویر ارزشی به طرح بخش‌هایی از خاطرات ثبت شده دوران دفاع مقدس در منابع مختلف، ذکر خاطرات شهیدان انقلاب اسلامی و جنگ تحمیلی، سنت و سیره معصومین (ع)، بیانات رهبران نظام به خصوص مقام معظم رهبری، بزرگ‌نمایی اعمال و رفتار ایثارگران دانش‌آموزان، معرفی الگوهای مناسب از صدر اسلام و دوران معاصر، طرح و بیان جلوه‌های زیبا و به یادماندنی عمل به ارزش‌ها، استفاده از اماکن و فضاهای معنوی، بهره‌برداری از تحقیق و پژوهش دانش‌آموزان درباره موضوعات ارزشی، عمل و رفتار ارزش‌گرایانه دبیر و ... عمل و اقدام کنند.

نکته مهم: هیچ یک از روش‌های تدریس و ارزشیابی به خودی خود ارجحیتی بر سایر روش‌ها نداشته و به تنهایی قابلیت تحقق اهداف را ندارد. توصیه بر این است که دبیران محترم با عنایت به اهداف درس، قابلیت‌ها و توانایی‌های خود و دانش‌آموزان و شرایط و امکانات محیطی و در نهایت، انتظارات درس آمادگی دفاعی، ترکیبی از روش‌های توصیه شده را به کار بگیرند.

نکاتی درباره شیوة ارزشیابی درس آمادگی دفاعی سوم راهنمایی

۱- به استناد مقدمه کتاب (سخنی با دبیران گرامی و دانش‌آموزان عزیز) نحوه ارزشیابی این درس همچون گذشته براساس ۱۲ نمره کتبی و ۸ نمره عملی صورت می‌گیرد که نمره عملی دانش‌آموزان با توجه به محورهای زیر تعیین می‌شود:

الف) مشارکت فعال دانش‌آموزان در آموزش درس

ب) برخورد فعالانه دانش‌آموزان نسبت به پرسش طراحی شده در متن هر درس

ج) تحقیق و پژوهش در مواردی که دبیر مشخص می‌کند.

د) یادگیری مهارت‌های عملی دروس مختلف؛ مانند مهارت‌های درس دهم، بخش زلزله و ...

۲- در طراحی سؤالات نظری به هیچ وجه به حفظ مفاهیم، جمله ها، اعداد و ارقام توسط دانش آموزان نپردازید؛ بلکه با رویکرد تفکر و تعقل محور تلاش شود تا دانش آموزان به درک و بصیرت در مفاهیم مورد نظر دست یابند و ارزشیابی ها با تأکید بر مفهوم، معنا و استنتاج باشد.

مثال اول - درس اول : امنیت، تهدید و تهاجم

۱- درباره اهمیت امنیت برای اشخاص، خانواده، شهر و کشور هرچه می دانید بنویسید و مثال بزنید.

۲- امنیت را با تهدید مقایسه کنید و مثال بزنید.

۳- ابعاد امنیت را در گزینه های زیر مشخص کنید (سیاسی، نظامی، اجتماعی و فرهنگی، زیستی، اقتصادی).

۱-۳- قدرت دفاعی و تهاجمی کشور (امنیت .....)

۲-۳- تولید و صادرات کالا (امنیت .....)

۳-۳- طبیعت جانوری و گیاهی (امنیت .....)

۴-۳- مشارکت در سرنوشت سیاسی خود (امنیت .....)

۵-۳- حفظ سنت ها و آداب و رسوم (امنیت .....)

۴- کدام تهاجم خطرناک تر است : تهاجم فرهنگی (نرم) - تهاجم نظامی (سخت) چرا؟

مثال دوم - درس نهم : جنگ نرم

۱- چرا مقام معظم رهبری حضرت آیت الله العظمی خامنه ای همواره بر لزوم بصیرت و هوشیاری در برابر جنگ نرم تأکید می کنند.

۲- کدام یک از گزینه های زیر از شکل های مختلف جنگ نرم نیست؟

الف) جنگ روانی

ب) جنگ هسته ای

ج) جنگ اینترنتی

د) شبکه های ماهواره ای فارسی زبان

۳- نمونه هایی از جنگ روانی در زمان گذشته و حال را بنویسید (۲ نمونه از هر کدام کافی است).

۴- آیا از نظر اخلاقی، دینی و امنیتی ما مجاز به نقل قول های بی اعتبار (شایعه پراکنی) هستیم؟ چرا؟

۵- ترور شخص (کشتن افراد) مهم تر است یا ترور شخصیت (بُردن آبرو و حیثیت افراد)؟ چرا؟

۶- «دشمن در جنگ روانی به دنبال نفوذ در فکر و رفتار و تخریب روحیه ماست»، چه کنیم تا دشمن در این جنگ شکست

بخورد؟ (۴ مورد از راه های مقابله با جنگ روانی کافی است).

فصل ۱

دفاع

درس اول : امنیت ، تهدید و تهاجم

اهداف

- هدف کلی : آشنایی با مفاهیم امنیت ملی و چگونگی مقابله با تهدیدها
- اهداف جزئی : در پایان این درس از دانش آموزان انتظار می‌رود :
- ۱- با مفهوم امنیت و اهمیت آن در زندگی انسان آشنا شوند و درباره آن خوب بیندیشند.
  - ۲- ابعاد امنیت و پیچیدگی آن را در حال حاضر بدانند و باور کنند.
  - ۳- تهدید را به عنوان نقطه مقابل امنیت و انواع آن بشناسند.
  - ۴- دانش و انگیزه مقابله با تهاجم و ابعاد آن به خصوص تهاجم فرهنگی را داشته باشند.
  - ۵- برای مبارزه با تهاجم فرهنگی دشمنان انقلاب اسلامی آماده باشند و در موارد لازم اقدام کنند.

مفاهیم اساسی درس : امنیت ، تهدید ، تهاجم و تهاجم فرهنگی

آماده‌سازی

- ۱-۱- شروع بحث با حدیث مشهور «نِعْمَتَانِ مَجْهُولَتَانِ، الصَّحَّةُ وَالْأَمَانُ»؛ یعنی ارزش دو نعمت، ناشناخته است. یکی سلامتی و دیگری امنیت.
- ۱-۲- بحث گروهی و تبادل نظر با دانش آموزان پیرامون امنیت و سلامت و ابعاد امنیت و تهدید
- ۱-۳- ارائه داستان، خاطره، نمایش فیلم و اجرای نمایشنامه کوتاه (با هماهنگی و برنامه‌ریزی قبلی) با موضوع امنیت، تهدید و تهاجم
- ۱-۴- حضور میهمان ویژه از مسئولان نظامی، انتظامی و امنیتی در مدرسه و کلاس درس و کمک به معلم برای ارائه درس
- ۱-۵- بازدید از اماکن مرتبط با مباحث امنیتی کشور

ارائه مطلب ۱، صفحات ۲ و ۳

نکته: با توجه به مقدمه‌ای که گذشت، رفتار ورودی این درس، بسیار مهم است. با مروری به روش‌های ایجاد امنیت توسط انسان از آغاز آفرینش تاکنون و با تأکید بر اجتماعی بودن انسان و ترجیح امنیت گروهی به فردی، سطوح امنیت با همکاری دانش‌آموزان تبیین شود:

امنیت فردی ← امنیت خانوادگی ← امنیت گروهی ← امنیت محلی ← امنیت شهری ← امنیت ملی ← امنیت منطقه‌ای ← امنیت بین‌المللی ← امنیت جهانی

شایسته است در این بحث، عوامل ناامنی توسط دانش‌آموزان معرفی شود.

سپس از دانش‌آموزان بخواهیم درباره هر یک از سطوح فوق مثال‌هایی بزنند؛ مانند ساخت خانه – تدارک جان پناه – زندگی در غارها و بالای درختان – ایجاد تله و دام – کندن خندق – ایجاد حصار – تأسیس برج، قلعه و بارو – ساخت کاروانسراها – گماشتن نگهبان و محافظ – ایجاد کمین‌گاه – استفاده از سلاح‌های سرد و گرم و ...

تهدید: به خطر افتادن امنیت را تهدید می‌نامیم.

تهاجم: هرگاه تهدید به شبیخون، هجوم و حمله تبدیل شود، به آن تهاجم می‌گوییم. گاهی تهاجم با تهدید و گاهی بدون تهدید قبلی صورت می‌گیرد.

اهمیت امنیت ملی: امنیت ملی وضعیتی است که در آن، یک کشور بتواند منافع و ارزش‌های حیاتی خود مثل تمامیت ارضی، ارزش‌های دینی و ملی و ... را در برابر تهدیدات داخلی و خارجی حفظ کند.

اهداف اصلی امنیت

- ۱- حفظ سرزمین و استقلال کشور
  - ۲- حفظ ارزش‌های دینی و ملی
  - ۳- حفظ ثبات سیاسی و اقتصادی کشور
  - ۴- تحقق رفاه عمومی
  - ۵- ایجاد آسایش برای مردم در برابر خطرات بیگانگان
- اهداف اصلی تهدید:

- ۱- ایجاد ترس و وحشت در کشور موردنظر به قصد ایجاد اختلال
- ۲- ایجاد ترس به منظور گرفتن امتیاز
- ۳- انجام تهدید به منظور ارزیابی طرف مقابل
- ۴- انجام تهدید به عنوان مقدمه تهاجم و حمله

ارائه مطلب ۲، صفحات ۳ و ۴

بار دیگر از دانش‌آموزان بخواهیم امنیت را تعریف کنند. سپس با سؤالات هدفمند تأکید کنیم که امنیت چون موضوعی پیچیده و کلی است؛ لذا جنبه‌های مختلف دارد.

با کمک دانش‌آموزان جنبه‌های مختلف امنیت را روی بُرد (تخته) می‌نویسیم.

امنیت نظامی: تعریف امنیت نظامی با دادن فرصت به دانش‌آموزان و حتی گروه‌های دانش‌آموزان به شکل شفاهی و کتبی نهایی شود.

هر چقدر تهدید نسبت به یک کشور بیشتر باشد، باید توان دفاعی و نظامی خود را افزایش دهد. شایسته است پیشرفت‌های خیره‌کننده میهن اسلامی ما توسط مهندسان و فناوری‌ان با ایمان ایرانی در زمینه ساخت سلاح، مهمات و وسایل پیشرفته نظامی سبک، نیمه سنگین و سنگین در صنایع زمینی، هوایی، دریایی و مخابراتی و ... با نمایش عکس و اسلاید، نشریه و فیلم مطرح شود.

امنیت اقتصادی: با توجه به منابع وسیع طبیعی و زیرزمینی در ایران اسلامی، مثل نفت، گاز، مس و ...، همچنین وجود نیروی کار جوان ماهر و نیمه ماهر، چهار فصل بودن کشور، مناطق پر باران و حاصل خیز، هنر ایرانیان در تولید صنایع دستی، محصولات کشاورزی و صنعتی (تولید ملی) نه تنها نیازهای داخلی کشور را تأمین می‌کنیم؛ بلکه حجم وسیعی از انواع محصولات و تولیدات ما به خارج از کشور صادر می‌گردد.

گام‌های اساسی کشور ما در خصوص خودکفایی و ایستادگی در برابر تحریم‌های نظام استکبار جهانی به‌ویژه آمریکای جهان‌خوار به بحث گذاشته شود.

مروری بر منویات مقام معظم رهبری دربارهٔ حماسه اقتصادی، رعایت الگوی مصرف، وجدان کاری، حمایت از کار و سرمایه ایرانی و نیز پرهیز از اسراف و تبذیر و آثار شوم تجمل‌گرایی و رفاه‌زدگی با استناد به آیات شریفه قرآن مجید و احادیث اهل بیت (ع) و نمونه‌ها و تجربه‌های عینی از جمله فعالیت‌های این مبحث است.

امنیت سیاسی: ارادهٔ محکم امام خمینی (ره) و مردم انقلابی و مسلمان ما در مبارزه با نظام ستمشاهی، تأکید امام بر جمهوریت در نظام اسلامی ما و اهمیت رأی و ارادهٔ سیاسی مردم، برگزاری انتخابات‌های مختلف (بیش از ۳۰ انتخابات) با دانش‌آموزان عزیز به بحث گذاشته شود. همچنین شایسته است پیرامون ابعاد نام‌گذاری سال ۱۳۹۲ (حماسه اقتصادی و حماسه سیاسی) گفت‌وگو شود.

امنیت اجتماعی و فرهنگی: زندگی اقوام مختلف، زبان‌ها و گویش‌های گوناگون، ادیان و مذاهب و آداب، رسوم و سنت‌های متفاوت آنان با امنیت کامل و حمایت قانون اساسی و رهبری انقلاب از آنان به کمک دانش‌آموزان مرور شود.

پاسداری و مراقبت از فرهنگ ناب اسلامی و ایرانی وظیفهٔ یک یک ما است که در ضمن فعالیت تدریس، دانش‌آموزان وظایف خود را بیان می‌کنند.

امنیت زیست محیطی: هر قدر محیط زیست و طبیعت سالم‌تر باشد، زندگی برای ما لذیذتر خواهد بود. خداوند، زمین را در اختیار ما قرار داد تا خوب زندگی کنیم، از نعمت‌های آن بهره بگیریم و آن را به عنوان امانت به نسل‌های بعدی انتقال دهیم.

دیگران کاشتند و ما خوردیم   ما بکاریم تا دیگران بخورند

— با داستان، شعر، حکایت و روایات معصومین (ع) و دادن فرصت به دانش‌آموزان در تعمیق این بحث عنایت داشته باشید.

ارائه مطلب ۲، صفحات ۴ و ۵

تهدید: همان‌گونه که ذکر شد تهدید، نقطهٔ مقابل امنیت است. در تعریف تهدید می‌گویند: «عنصر یا وضعیتی است که امنیت ملی یا ارزش‌های حیاتی یک کشور را به خطر اندازد.» ارزش‌های حیاتی عبارت‌اند از: ۱- تمامیت ارضی، ۲- ایده‌ها و الگوهای رفتاری، ۳- حاکمیت سیاسی

برای تبیین مفهوم «تهدید» می‌توانیم نمونه‌هایی از تهدیدهای طبیعی و روزمره در زندگی موجودات و انسان‌ها را مثال بزنیم: حالت حملهٔ حیوانات مثل گاو (شاخ‌زدن)، مار (نیش‌زدن) در زمان تهدید، دور کردن خود یا اعضای بدن توسط انسان با نزدیک شدن شعلهٔ آتش، از جا پریدن ما به هنگام صداهای ناھنجار، جمع کردن خود و جست‌وجوی محل و لباس گرم به هنگام سرمای شدید و ...

نکته ۱: تهدیدهای انسانی در ابتدا لفظی بوده و به مرور زمان به صورت‌های گوناگون جلوه کرده است. از دانش‌آموزان

بیرسیم : حال اگر جان و سلامتی ما، ناموس، کشور ما و دین و قرآن ما به خطر بیفتند (دچار تهدید شود) چه باید کرد؟
با جمع بندی پاسخ ها و نظرات دانش آموزان، طبقه بندی تهدید به سخت و نرم ارائه شود.
نکته ۲ : در توضیح و تشریح ابعاد تهدید، ضمن یادآوری ابعاد امنیت، فقدان هر یک از ابعاد امنیت را تهدید می نامیم.

امنیت نظامی ↔ تهدید نظامی
امنیت سیاسی ↔ تهدید سیاسی
امنیت اقتصادی ↔ تهدید اقتصادی
امنیت اجتماعی فرهنگی ↔ تهدید اجتماعی فرهنگی
امنیت زیست محیطی ↔ تهدید زیست محیطی

انواع تهدید

نکته کلی : اگر هر یک از ابعاد امنیت به خطر افتد یا از بین برود، تهدید اتفاق افتاده است.
درباره هر یک از تهدیدها با نمونه مثال هایی از وقایع و حوادث روز جامعه ایرانی و جهانی به خصوص جهان اسلام، اهداف درس بیشتر محقق می شود.

تهدید سیاسی : تهدیدها و مداخله آمریکا و ناتو در عراق، افغانستان و پاکستان، توطئه ها و تهدیدهای آمریکا در کشورهای آمریکای لاتین و ایجاد فتنه در کشورهای مختلف نمونه هایی از تهدید سیاسی است.

فتنه ۸۸ که با بهانه انتخابات و توطئه سازمان های جاسوسی و نظام استکباری آمریکا و انگلیس منجر به درگیری های مختلف در کشور عزیز ما شد با راهپیمایی میثاق با ولایت در نهم دی ماه سال ۱۳۸۸ و حمایت مردم با بصیرت از مقام معظم رهبری فصل الخطابی بر این فتنه بود. انتظار دارد پیرامون نام گذاری سال ۱۳۹۲ تحت عنوان حماسه اقتصادی و حماسه سیاسی مباحث مفیدی در کلاس مطرح و گفت و گو شود.

تهدید اقتصادی : همان گونه که مسلمانان را در صدر اسلام به شعب ابوطالب و محاصره اقتصادی انداختند، از ابتدای پیروزی انقلاب اسلامی دشمنان این نظام که منافع خود را در ایران از دست رفته می دیدند، همراه با کودتا، تجاوز و دخالت نظامی و انواع هرج و مرج ها به تحریم اقتصادی ایران عزیز پرداختند.

ایستادگی ما در برابر تحریم و محاصره اقتصادی که در زمان حاضر بسیار شدیدتر از قبل شده نه تنها ما را تسلیم و نابود نکرده، بلکه قوی تر، مقاوم تر و آماده تر ساخته است. (اشاره به فناوری های ایرانی و خودکفایی در زمینه غذا و محصولات مختلف و ...) در واقع ما تهدید اقتصادی را به فرصتی برای رشد اقتصادی خود تبدیل کردیم و در سال ۱۳۹۲ با عنوان حماسه اقتصادی و حماسه سیاسی به دنبال استقلال اقتصادی و خودکفایی هستیم.

تهدید نظامی : دشمنان اسلام از ابتدای پیروزی انقلاب اسلامی نه تنها ما را تهدید می کنند؛ بلکه هشت سال جنگ تحمیلی هم توانست ما را از پای درآورد. در چند سال اخیر رژیم صهیونیستی اشغالگر قدس بیشترین تهدید نظامی را برای ما داشته است که در هر نوبت با چند موشک انقلابیون مسلمان فلسطینی و لبنانی و ابهت و عظمت ایران بر سر جایش می نشیند. مانورهای آمریکایی جهانخواه و نوکرانش در خلیج همیشه فارس نیز از تهدیدهای نظامی استکبار جهانی است.

تهدید فرهنگی و اجتماعی : جنگ نرم دشمنان اسلام، رواج فساد اخلاقی، مُدگرایی، بدحجابی و بی حجابی، تولید رسانه های

مختلف برای مبارزه با اسلام، توهین به مقدسات ما، ایجاد اختلاف‌های قومی، نژادی و فرقه‌ای، تحریک اقلیت‌های مذهبی، تشویق نخبگان و صاحب‌نظران به مهاجرت از کشور (فرار مغزها) و ... با بیان مصداق‌های عینی این مبحث را جذاب و اثرگذار می‌سازد. هوشیاری و مراقبت از خود و دیگران در برابر آسیب‌های تبلیغاتی اعم از ماهواره، اینترنت و بازی‌های رایانه‌ای توسط شما معلمان گرامی با شیوه‌های جذاب و اثرگذار مورد انتظار است.

تهدید زیست محیطی: دفع نامناسب و غیراستاندارد زباله به‌خصوص زباله‌های بیمارستانی، شیمیایی و اتمی، استفاده از لوازم یک‌بار مصرف شامل بطری‌ها، پاکت‌های پلاستیکی و عدم بازیافت آن، آلوده ساختن هوا در اثر دود کارخانجات و ماشین‌ها، استعمال دخانیات (سیگار و قلیان)، قطع بی‌رویه درختان، آلوده کردن آب‌ها، وضعیت نامناسب دفع فاضلاب منازل، کارگاه‌ها و کارخانجات، شکار بی‌رویه حیوانات، نگهداری نامناسب حیوانات اهلی و وحشی در مراکز غیراستاندارد و حتی منازل مسکونی و آلودگی صوتی برخی از مصداق‌های تهدید زیست محیطی است.

به‌طور بدیهی آلودگی‌ها و نابودی تدریجی محیط زیست موجب بیماری، عذاب و مرگ زودرس انسان‌ها می‌شود.

ارائه مطلب ۳، صفحات ۵ تا ۷

تهاجم: علل تهاجم به کشور ما به‌ویژه بعد از پیروزی انقلاب اسلامی عبارت است از:

۱- موقعیت خاص جغرافیایی (ژئوپلیتیک)

۲- استکبار ستیزی ایرانیان (در طول تاریخ)

۳- منابع غنی و ارزشمند ایران

۴- پیروزی انقلاب اسلامی

تهاجم فرهنگی: با توجه به اهمیت و حساسیت موضوع تهاجم فرهنگی، انتظار دارد همکاران محترم با در نظر گرفتن شرایط

امروزی مباحث مفید این بخش را به‌صورت تعاملی و سازنده مطرح کرده و به هم اندیشی بپردازند.

برخی از نمونه‌ها و مصداق‌های عینی تهاجم فرهنگی:

– بی‌اهمیتی به آداب و تکالیف دینی

– عدم رعایت حجاب، حیا و عفاف

– استفاده از لباس‌های آرم‌دار و ناهنجار

– ترویج و اعتیاد افراد به سیگار، قلیان، مواد مخدر و مشروبات الکلی

– دوستی و ارتباط با افراد شرور، فاسد و نامطمئن

– ارتباط‌های اینترنتی نامربوط و مسئله‌دار

– بلا تکلیفی و هدر دادن اوقات فراغت

– ترویج فیلم، تصاویر و آهنگ‌های مستهجن

– انتشار مطبوعات و کتاب‌های منحرف، فاسد و دگراندیش

– سگ‌بازی و حیوان‌گرایی

– تجمل‌زدگی و رفاه‌طلبی

پاسخ پرسش صفحه ۴ :

پاسخ مثبت (آری) است؛ زیرا :

- ۱- موجب ترویج و تبلیغ فرهنگ بیگانه می‌شود.
- ۲- ما را از فرهنگ خودی؛ بومی، سنتی و دینی دور می‌کند.
- ۳- زبان فارسی ما را (که میراث فرهنگی کهن ایران زمین است) تضعیف می‌کند.
- ۴- فساد و بی‌بند و باری را ترویج می‌دهد.
- ۵- دشمن را در جنگ نرم موفق می‌سازد.
- ۶- زمینه تجاوز، تهاجم و پیروزی دشمن را فراهم می‌سازد.
- ۷- افتخارات تاریخی ما را زیر سؤال می‌برد.

و ...

پاسخ پرسش صفحه ۷ :

- ۱- عمل به دستورات خدا، پیامبر (ص) و اهل بیت (ع) او
- ۲- آمادگی اعتقادی، روحی و معنوی و رشد خصلت‌های نیکو و پسندیده
- ۳- شناخت عظمت اسلام و ایران و پاسداری از آن
- ۴- تقویت نهاد خانواده به عنوان رکن اصلی اجتماع و ایجاد تسهیلات ازدواج آسان
- ۵- گسترش هنر اصیل ایرانی - اسلامی
- ۶- گسترش سلامت و تربیت بدنی (ورزش، تحرک و شادابی همگانی)
- ۷- رفع محرومیت از اقشار ضعیف جامعه و تأمین نیازهای به حق مردم
- ۸- برنامه‌ریزی برای پربارکردن اوقات فراغت
- ۹- افزایش جاذبه در برنامه‌های دینی و مذهبی (جذب کودکان و نوجوانان)
- ۱۰- تبلیغ و گسترش فرهنگ کتابخوانی و انتشار کتاب‌ها و نشریات مفید
- ۱۱- انجام تحول بنیادین در آموزش و پرورش براساس قرآن و عترت
- ۱۲- شناخت فتنه‌ها، انحرافات و مبارزه با آن
- ۱۳- امر به معروف و نهی از منکر
- ۱۴- بصیرت و هوشیاری در برابر مکر دشمنان